

กระบวนการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของการสอนดนตรีในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

CHANGE PROCESS AND NEW TRENDS OF MUSIC TEACHING: A CASE STUDY OF BANSOMDEJCHAOPRAYA RAJABHAT UNIVERSITY

อนุรักษ์ บุญแจ๊ะ¹

Anurak Boonjajae

อนรรฆ จรรย์ยานนท์²

Anak Charanyananda

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในช่วงยุคต่างๆ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๓ - พ.ศ. ๒๕๕๔ ๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรี และคุณภาพของบัณฑิตในช่วงยุคต่างๆ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๓ - พ.ศ. ๒๕๕๔ ๓) เพื่อหาแนวโน้มการจัดการศึกษาดนตรีให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับทิศทาง การพัฒนาของดนตรีศึกษาในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยเกื้อหนุนการสอนดนตรีในแต่ละยุคขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่แตกต่างกันไปตามสถานะของสถาบัน ซึ่งถูกกำหนดตามแนวทางการบริหารของผู้บริหาร แต่ละยุคจะมีแนวทางที่ถูกกำหนดขึ้นตามวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ที่ต้องการให้สถาบันดำเนินการไป และแนวโน้มปัจจัยเกื้อหนุนทั้ง ๕ ด้านมีดังนี้ ๑) ด้านคนมีการขยายตัวเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการจัดหาบุคลากรที่ตรง กับความต้องการของหลักสูตร ๒) ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีการจัดหาให้เพียงพอต่อความต้องการ และเท่าทันกับเทคโนโลยีทางดนตรี ๓) ด้านเงิน มีแนวโน้มในการใช้งบประมาณมากขึ้น มีการจัดหาแหล่งทุนจากที่อื่นนอกเหนือจากที่รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ๔) ด้านการจัดการ มีการจัดตั้งหน่วยงานระดับคณะที่รับผิดชอบการสอนดนตรีโดยตรง ที่จะทำให้การบริหารงานคล่องตัวมากขึ้น ๕) ด้านหลักสูตร มีการจัดทำหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงปัจจัยเกื้อหนุนเป็นไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจและกระแสการเปลี่ยนแปลงการศึกษาดนตรีในศตวรรษที่ ๒๑

คำสำคัญ: ดนตรีศึกษา; กระบวนการเปลี่ยนแปลง; แนวโน้มการสอนดนตรี; มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

²อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

This is part of a qualitative research that aimed to study: 1) To compare the types of teaching and learning management of Music in Bansomdejchaopraya Rajabhat University in three ages during the years 1970-2011: 2) To investigate the relationship between the types of teaching and learning management and the quality of graduates in three ages during the years 1970-2011: 3) To find out the trends of effective management of the teaching and learning music to comply with the direction and development of the music education in the future.

The results revealed that, supporting factors that affected music teaching in each period depended on the change of the management system and status which was determined by the administrators. The administration in each period followed the vision and strategy established by the university. The study revealed the five supporting factors: 1) human, there are more and higher quality of personnel which support the curriculum's needs; 2) materials and instruments, there were sufficient number, and they were appropriate for the music technology; 3) funds, there were higher expenses, but there were other financial resources, not only from the university; 4) management, there was an established faculty unit which directly took responsibility for music teaching which led to effective management; and 5) curriculum, the curriculum was developed based on learners' needs. The supportive factors will be changed based on the social, economical, and changing trends of music education in the 21st Century.

Keyword: Music education; Change process; New trends of music teaching; Bansomdejchaopraya University

1. บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นสถาบันแห่งแรกที่เปิดสอนวิชาดนตรีในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย สถานศึกษาในชื่อ “บ้านสมเด็จเจ้าพระยา” เริ่มมีการสอนดนตรีตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมที่ให้นักเรียนในหลักสูตรครูประถม (ป.ป.) ได้ใช้เวลาว่างมาฝึกดนตรีร่วมกัน การจัดการเรียนการสอนวิชาเอกดนตรีในหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเริ่มต้นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เมื่อครั้งมีสถานะเป็นวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น เล็งเห็นว่าในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๐๓ ระบุไว้ว่า ให้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีในหลักสูตรประถมศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องผลิตครูผู้สอนดนตรีไปปฏิบัติหน้าที่ตามโรงเรียนต่างๆ ประกอบกับท่านต้องการให้มีการศึกษาค้นคว้าทางดนตรีในระดับอุดมศึกษาอย่างจริงจัง ท่านจึงมอบหมายให้อาจารย์อวบ เหมะรัชตะ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีของกรมการฝึกหัดครู เดินทางไปศึกษาดูงานการผลิตครูดนตรี ณ ประเทศออสเตรเลียและประเทศญี่ปุ่น โดยมีอาจารย์วาสิษฐ จรรย์ยานนท์ ในขณะนั้นเป็นครูสังกัดในโรงเรียนฝึกหัดครูธนบุรี ไปช่วยราชการที่สำนักงานเลขาธิการกรมการฝึกหัดครู เป็นผู้ร่วมพิจารณาหลักสูตรวิชาดนตรีในกรมการฝึกหัดครูด้วย เมื่อคณะกรรมการร่างหลักสูตรแล้วเสร็จได้เสนอให้อาจารย์ ดร.กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีอีกท่านหนึ่ง เป็นผู้ตรวจสอบก่อนที่จะเสนอให้กรมการฝึกหัดครูพิจารณาอนุมัติหลักสูตร (บรรจง ชลวิโรจน์, ๒๕๓๘, น. ๕๓) ซึ่งในครั้งแรกท่านอธิบดีกรมการฝึกหัดครูได้มอบหมายให้วิทยาลัยครูสวนสุนันทาเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน แต่อาจารย์จรรยา มิลินทร์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในช่วงเวลานั้น ได้เสนอต่อกรมการฝึกหัดครูขอให้เปิดหลักสูตรดนตรีที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เนื่องจากมีเครื่องดนตรีอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก และยังได้

มอบอาคารเรียนให้สำหรับจัดการเรียนการสอนอีก ๑ หลัง ดังนั้นเมื่อกรมการฝึกหัดครูอนุมัติหลักสูตรประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกดนตรีจึงได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (วาสิษฐฐ์ จรรย์ยานนท์, ๒๕๓๘, น. ๕๓ - ๕๕) จึงนับเป็นหลักสูตรดนตรีในระดับอุดมศึกษาหลักสูตรแรกของประเทศ และนับเป็นก้าวแรกของการผลิตครูดนตรีในประเทศไทย ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๕๔ สถานศึกษาแห่งนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนสถานะการบริหารงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ยุค ได้แก่ ยุคที่ ๑ ช่วงยุคที่มีสถานะเป็นวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๓๔) ยุคที่ ๒ ช่วงยุคที่มีสถานะเป็นสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (พ.ศ. ๒๕๓๕- ๒๕๔๖) ยุคที่ ๓ ช่วงยุคที่มีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๕๔) โดยในแต่ละช่วงยุคมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไป

จากควมมีชื่อเสียงและความโดดเด่นในการจัดการเรียนการสอนดนตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในการผลิตบุคลากรทางดนตรี ส่งผลให้สถาบันแห่งนี้เป็นที่ได้รับความนิยมจากผู้เรียนมาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลง การเปรียบเทียบรูปแบบ และความสัมพันธ์ ของการจัดการเรียนการสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๕๔ โดยพิจารณาจากปัจจัยเกื้อหนุนการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ ตามแนวคิดทางการบริหารการศึกษาที่สำคัญคือ 4Ms ได้แก่ คน (Man) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) เงิน (Money) การจัดการ (Management) ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา (ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย, ๒๕๕๓, น.๗-๘) และได้เพิ่มปัจจัยเกื้อหนุนด้านหลักสูตร (Curriculum) อีกหนึ่งด้าน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาตามช่วงการปรับสถานะในแต่ละยุค ได้แก่ วิทยาลัยครู สถาบันราชภัฏ และมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การจัดการเรียนการสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยามีการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับพัฒนาการของมหาวิทยาลัย โดยสามารถแบ่งประเด็นออกเป็น ๕ หัวข้อหลักตามปัจจัยเกื้อหนุนคือ คน วัสดุอุปกรณ์ เงิน การจัดการ และหลักสูตร เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2. ภาพสะท้อนในอดีตถึงปัจจุบัน

การเรียนการสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาถือเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกในการจัดการศึกษาดนตรีในประเทศไทย ภายใต้การกำกับดูแลของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาตามลำดับ ได้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรเป็นการมุ่งผลิตบัณฑิตในสายวิชาชีพดนตรี และมอบหน้าที่การผลิตครูดนตรีให้กับคณะครุศาสตร์ ตามนโยบายการผลิตครูของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของสาขาวิชาดนตรีต้องเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย จึงส่งผลให้ปัจจัยเกื้อหนุนทางการเรียนการสอนเกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกัน

2.1 ปัจจัยเกื้อหนุนด้านคน

ได้มุ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา ซึ่งปัจจัยเกื้อหนุนทั้ง ๓

กลุ่มนี้ มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาคนตรีและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังนี้

ผู้บริหารในยุคที่ยังมีฐานะเป็นวิทยาลัยครูและสถาบันราชภัฏยังไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารระดับภาควิชาไว้ชัดเจน แต่เมื่อได้รับการปรับฐานะเป็นนิติบุคคล มหาวิทยาลัยจึงได้มีการกำหนดหน้าที่ของผู้บริหารสาขาวิชาตามระเบียบของการบริหารมหาวิทยาลัย (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช ๒๕๔๗, ๒๕๔๗, น. ๑) ประกอบกับผู้บริหารมหาวิทยาลัยมีนโยบายกระจายอำนาจลงสู่สาขาวิชา ทำให้การดำเนินงานของผู้บริหารมีความคล่องตัวมากขึ้น แต่ทั้งนี้การจัดการศึกษาตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทำให้เพิ่มภาระการจัดทำงานเอกสารมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถทุ่มเทกับการพัฒนาทางวิชาการคนตรีได้อย่างเต็มที่ ต่างกับในช่วงที่ยังเป็นเพียงวิทยาลัยครูที่ผู้บริหารสามารถมองประโยชน์ทางการเรียนการสอนเป็นหลักได้

ในด้านบุคลากรผู้สอนเดิมมาจากการสรรหาของกรมฝึกหัดครูด้วยการเปิดสอบบรรจุเข้ารับราชการ นอกจากนี้ยังมีกรณีเชิญอาจารย์พิเศษมาสอนในรายวิชาเฉพาะทางที่ขาดแคลน เนื่องจากข้อจำกัดทางงบประมาณจึงไม่สามารถจัดหาได้มาก ในปัจจุบันระบบการสรรหาอาจารย์ทางสาขาวิชาคนตรีจะเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติและแจ้งต่อมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินการจัดสอบ และแต่งตั้งเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย โดยการทำเนิงานจะเป็นไปตามการจัดสรรอัตราค่าจ้างที่ได้รับในแต่ละสาขา ในด้านการจัดจ้างอาจารย์พิเศษสามารถทำได้คล่องตัวมากขึ้น เนื่องจากสาขาวิชาคนตรีสามารถจัดสรรงบประมาณตามที่ได้รับได้มากขึ้น ทำให้การจัดจ้างอาจารย์พิเศษที่มีความสามารถตรงตามรายวิชาในหลักสูตรได้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เมื่อมีผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ที่สนองความต้องการของผู้เรียนได้ จึงส่งผลให้มีนักศึกษาสนใจเข้าศึกษาเป็นจำนวนมากขึ้น

จากการคัดเลือกนักศึกษาที่เข้ามาเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ขณะที่เป็นวิทยาลัยครู ได้ทำการคัดเลือกจากผู้ที่มีผลการเรียนดีและมีพื้นฐานทางดนตรี ที่จบจากวิทยาลัยครู วิทยาลัยนาฏศิลป์ และโรงเรียนมัธยมต่างๆ ทั่วประเทศเข้ามาศึกษา ต่อมาได้ใช้วิธีการสอบคัดเลือกผู้ที่มีความรู้พื้นฐานทางดนตรีตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งแต่ละปีจะสามารถรับนักศึกษาได้จำนวนไม่มาก บัณฑิตที่จบการศึกษาส่วนใหญ่จะไปประกอบอาชีพครูกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งได้ทำหน้าที่ผลิตนักเรียนดนตรีรุ่นต่อไป ให้กลับเข้ามาศึกษาต่อในสถาบันแห่งนี้ เมื่อได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมีนโยบายเปิดโอกาสทางการศึกษา สามารถให้ผู้สนใจเข้าสมัครเรียนได้โดยไม่ต้องผ่านการสอบ ทำให้สาขาคนตรีจึงมีนักศึกษาเข้าเรียนแบบเป็นจำนวนมาก แต่ทั้งนี้สาขาวิชาคนตรีสากลยังได้ขออนุญาตจากทางมหาวิทยาลัยขอทดสอบวัดพื้นฐานทางดนตรีสำหรับผู้สมัครเข้าเรียน เพื่อตรวจสอบความพร้อมหรือข้อบกพร่องที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนดนตรี และเพื่อจัดระดับความรู้ของผู้เรียน

2.2 ปัจจัยเกื้อหนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

ตั้งแต่ครั้งยังเป็นวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้มีการจัดสรรห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอน แต่ห้องที่ได้รับไม่ได้ทำการปรับปรุงให้ เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนดนตรี ต่อมาได้มีการอนุมัติให้สร้างอาคารสำหรับการสอนดนตรีเป็นอาคารสูง ๒ ชั้น ซึ่งมีความเหมาะสมกับการเรียนดนตรีมากขึ้น ทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ในระดับหนึ่ง และเมื่อมีการปรับฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ได้รับงบประมาณในการจัดสร้างอาคารเรียน โดยสาขาวิชาดนตรีได้รับการจัดสรรพื้นที่ใช้งานเพียงบางส่วน ซึ่งไม่สามารถรองรับกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอนได้เพียงพอ สำหรับเครื่องดนตรี วัสดุดนตรี และอุปกรณ์สนับสนุนการสอนดนตรีนั้น ถือเป็นสิ่งที่ขาดแคลนมาตั้งแต่เริ่มเปิดสอนวิชาดนตรี แม้จะมีการดำเนินการจัดซื้ออยู่บ้างตามงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาในแต่ละปี ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากเป็นวัสดุที่มีราคาสูง ประกอบกับมีการรับนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น

อาคารวิเศษสุวรรณที่ใช้เรียนดนตรี
ในยุควิทยาลัยครู (พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๓๔)

ภาพวาดลายเส้นอาคารวิเศษสุวรรณ

อาคารดนตรีอนุสรณ์ที่ใช้เรียนดนตรี
ในยุคสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา (พ.ศ.
๒๕๓๕- ๒๕๔๖)

อาคารดนตรีอนุสรณ์ถ่ายจากมุมสูง

อาคารสีหราชเดโชชัยที่ใช้เรียนดนตรี

ในยุคมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๕๔)

2.3 ปัจจัยเกื้อหนุนด้านเงิน

ในช่วงที่ยังเป็นวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยานั้น งบประมาณจะถูกจัดสรรจากส่วนกลาง โดยใช้งบประมาณแผ่นดินเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งจัดสรรให้ตามความจำเป็นและมีขั้นตอนในการเบิกจ่ายที่ล่าช้า ทำให้งบประมาณที่มีไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ แต่เมื่อปรับฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้สาขาวิชาได้รับงบประมาณเพิ่มเติมจากค่าบำรุงการศึกษาตามสัดส่วนที่มหาวิทยาลัยจัดสรรมาให้ และมีการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษเพิ่มเติมจากค่าลงทะเบียนของนักศึกษา รวมทั้งเงินรายได้พิเศษจากค่าตอบแทนในการแสดงดนตรีในงานต่างๆ จึงทำให้มีงบประมาณ

ในการนำมาดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้มากขึ้น แม้งบประมาณจะมีความคล่องตัวมากขึ้น แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลให้วัสดุอุปกรณ์ทางดนตรี และครุภัณฑ์ต่างๆ มีการปรับราคาสูงขึ้น ทำให้งบประมาณที่มียังคงไม่สอดคล้องกับการความต้องการ

2.4 ปัจจัยเกื้อหนุนด้านการจัดการ

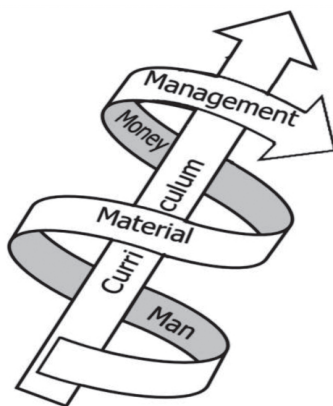
ในช่วงที่เป็นวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา การบริหารจัดการการสอนดนตรียังอยู่กับระบบปฏิบัติงานแบบราชการที่อยู่ภายใต้กรอบของวิทยาลัย ซึ่งมีลำดับขั้นตอนมากมายทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหาร เมื่อปรับฐานะเป็นสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติได้ให้อำนาจทางการบริหารแก่สถานศึกษามากขึ้น ทำให้มีการลดขั้นตอนที่ซับซ้อนในการบริหารลง การจัดการเรียนการสอนดนตรีจึงเริ่มมีความคล่องตัวกว่าในอดีต และเมื่อปรับฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทำให้มหาวิทยาลัยมีอิสระในการบริหารงาน และมีการดำเนินนโยบายให้สาขาวิชาสามารถบริหารจัดการตนเองภายใต้ข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย ส่งผลให้การสอนดนตรีมีคล่องตัวในการบริหาร และสามารถจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนทางการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของสาขาวิชาได้ดีขึ้น

2.5 ปัจจัยเกื้อหนุนด้านหลักสูตร

ด้านหลักสูตรถือได้ว่าเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอนและนโยบายของสถานศึกษามากที่สุด โดยในขั้นต้นเมื่อครั้งยังเป็นวิทยาลัยครู มีหน้าที่ผลิตครูดนตรีเพื่อทำหน้าที่ในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา การเรียนการสอนจึงมีลักษณะเป็นวิชาเอกแบบกว้าง ซึ่งต้องเรียนทั้งดนตรีไทยและสากล เมื่อปรับฐานะเป็นสถาบันราชภัฏก็ยังคงดำเนินการตามลักษณะนี้ แต่มีการแยกการบริหารงานเป็น ๒ โปรแกรมวิชา คือ โปรแกรมวิชาดนตรีไทยและโปรแกรมวิชาดนตรีสากล หลักสูตรจึงถูกพัฒนาให้เป็นแบบลึกในด้านใดด้านหนึ่ง จนมีการปรับฐานะเป็นมหาวิทยาลัยซึ่งมีนโยบายให้คณะครุศาสตร์เท่านั้นที่ทำหน้าที่ผลิตครู ทำให้เกิดการแยกการสอนวิชาดนตรีออกเป็น ๒ ส่วน คือ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สังกัดสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ที่มุ่งเน้นการผลิตครูดนตรี และสาขาวิชาดนตรีที่แต่เดิมเคยสอนวิชาชีพครูดนตรี ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สังกัดสาขาวิชาดนตรีไทยเพื่อการอาชีพและสาขาวิชาดนตรีสากล ภายใต้การกำกับดูแลของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตในวิชาชีพดนตรี

จากปัจจัยเกื้อหนุนในการจัดการเรียนการสอนดนตรี ทำให้เห็นว่าสาขาวิชาเป็นหน่วยงานสำคัญที่บริหารจัดการปัจจัยเกื้อหนุนทั้ง 5 ด้านไปพร้อมๆ กันซึ่งปัจจัยเกื้อหนุนในทุกๆ ด้าน มีความสำคัญเท่าเทียมกัน แต่ปัจจัยเกื้อหนุนด้านหลักสูตรเป็นปัจจัยเกื้อหนุนด้านเดียวที่สาขาวิชาสามารถกำหนดทิศทางและแนวทางการบริหารหลักสูตรได้ทั้งหมด ในส่วนปัจจัยเกื้อหนุนด้านอื่นๆ อีก ๔ ด้าน จะถูกกำหนดแนวทางการบริหารจัดการโดยคณะและมหาวิทยาลัย สาขาวิชาจึงมีหน้าที่บริหารจัดการปัจจัยเกื้อหนุนต่างๆ ให้เหมาะสมกับข้อจำกัด เพื่อให้ตอบสนองกับปัจจัยเกื้อหนุนด้านหลักสูตร ซึ่งความสัมพันธ์ทั้ง ๕ ด้าน สามารถนำมาสร้างเป็นรูปแบบ (Model) การจัดการเรียนการสอนดนตรีตามวงจรแบบเกลียวสว่าน (Spiral Cycle) โดยมีความสัมพันธ์เป็นแบบ CMs กล่าวคือ C (Curriculum) หมายถึง ปัจจัยเกื้อหนุนด้านหลักสูตรเป็น

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน ดนตรี และมีปัจจัยเกื้อหนุนทางการศึกษา คือ Ms โดยที่ M (Man) หมายถึง บุคคลากรทางการศึกษาดนตรี ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา M (Material) หมายถึง ทรัพยากรทางดนตรี ได้แก่ เครื่องดนตรี วัสดุดนตรี อาคารและพื้นที่ใช้สอย เป็นต้น M (Money) หมายถึง งบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนต่างๆ M (Management) หมายถึง รูปแบบของการบริหารจัดการทรัพยากรทางดนตรี ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CMs สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีบริบทที่คล้ายคลึงกันได้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

รูปแบบ (Model) การสอนดนตรีแบบ CMs

ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรจะเน้นความเป็นอัตลักษณ์และความโดดเด่นของหลักสูตรที่มีมาแต่เดิม นำมาผสานกับความทันสมัยของความเปลี่ยนแปลงตามกระแสดนตรีในปัจจุบัน และสามารถรองรับตลาดแรงงานของไทยรวมไปถึงตลาดแรงงานของภูมิภาคอาเซียนตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งจะดำเนินงานตามเกณฑ์การพัฒนาหลักสูตรที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยในการพัฒนาหลักสูตรจะพิจารณาให้สัมพันธ์กับปัจจัยเกื้อหนุนในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ จำนวนอาจารย์ คุณวุฒิของอาจารย์ ความรู้ความชำนาญของอาจารย์ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และความนิยมของผู้เรียน ซึ่งศักยภาพเหล่านี้จะทำให้มีการขยายหลักสูตรได้เพิ่มมากขึ้นต่อไป

3. unสรุป

จากการศึกษาพบว่า แนวโน้มการจัดการเรียนการสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในอนาคต ควรแยกการจัดการเรียนการสอนดนตรีที่อยู่ภายใต้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่ให้มีฐานะเทียบเท่าคณะ โดยใช้ชื่อ “วิทยาลัยการดนตรี” (Collage of Music) เพื่อให้มีความคล่องตัวในการจัดการเรียนการสอนดนตรี และมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการทรัพยากรปัจจัยเกื้อหนุนทั้ง ๕ ด้าน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน และจะส่งผลการดำเนินงานให้

พัฒนาการสอนไปข้างหน้าพร้อมกัน ปัจจัยที่เป็นหลักสำคัญคือ ปัจจัยเกื้อหนุนด้านหลักสูตร ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาพบว่าการจัดตั้งวิทยาลัยการดนตรีจะมีการดำเนินงานที่ส่งผลถึงปัจจัยเกื้อหนุนในด้านต่างๆ โดยสรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

๑. วิทยาลัยการดนตรีสามารถจัดหาบุคลากร ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับความต้องการของหลักสูตรที่เปิดสอน และเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาและวิทยาลัยการดนตรีสามารถกำหนดเงินเดือนและค่าตอบแทนได้ตามความสามารถ โดยให้อยู่ภายใต้ข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

๒. วิทยาลัยการดนตรีสามารถกำหนดวิธีการคัดเลือกนักศึกษาโดยมีการกำหนดรายวิชาที่สอบและเกณฑ์การผ่านการสอบ เพื่อให้ได้นักศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในการเข้าเรียนตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

๓. วิทยาลัยการดนตรีสามารถจัดหาและจัดสรรอาคารสถานที่ให้เพียงพอต่อความต้องการต่อรายวิชาวิชาที่เปิดสอน และเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาให้สามารถตอบสนองของวิชาดนตรีในทุกรูปแบบ และสนองตอบต่อความต้องการได้ในทุกหลักสูตรที่เปิดสอน

๔. วิทยาลัยการดนตรีจะได้รับการจัดสรรงบประมาณจากมหาวิทยาลัยโดยตรง และสามารถนำมาจัดสรรให้ทั่วถึงในการจัดการเรียนการสอนดนตรีในทุกรูปแบบ รวมถึงสามารถกำหนดการเก็บค่าธรรมเนียมจากนักศึกษาในหลักสูตรที่เปิดสอนได้ตามความเหมาะสม เพื่อนำมาบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ได้อย่างคุ้มค่า

๕. วิทยาลัยการดนตรีจะหารายได้จากแหล่งทุนอื่นๆ เช่น เงินสนับสนุนงานวิจัย เงินสนับสนุนจากการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม เงินสนับสนุนจากการให้บริการวิชาการแก่สังคมในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้การดำเนินการในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๖. วิทยาลัยการดนตรีสามารถกำหนดหลักสูตรที่เปิดสอนให้ครอบคลุมทุกแขนงวิชาชีพดนตรี ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน ในทุกรูปแบบการสอนทั้งแบบในห้องเรียนและนอกห้องเรียนตามสภาพของสังคมในปัจจุบัน

4. บรรณานุกรม

ธีรศักดิ์ อุปไมยอรัชชัย. (๒๕๕๓). การบริหารวิชาการดนตรี. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

บรรจง ชลวิโรจน์. (2538). ศรีสมเด็จ '๓๘. กรุงเทพฯ: สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์ และสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗, (๒๕๔๗, ๑๐ มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๒๓ก., หน้า ๑-๒๔.

วาณิชฐ์ จรรย์ยานนท์. (๒๕๓๘). เอกสารประชาสัมพันธ์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.